

ისტორიის დოქტორი, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, ივანე ჯავახიშვილის ისტორიისა და ეთნოლოგიის ინსტიტუტის ახალი და უახლესი ისტორიის განყოფილების უფროსი მეცნიერთანამშრომელი

აბელ შევალე — საფრანგეთის ელჩი საქართველოს დემოკრატიულ რესპუბლიკაში

ცნობილი ფრანგი დიპლომატი და მწერალი აბელ შევალე (1868-1934 წ.წ.) 1868 წლის 4 ივლისს, ფრანგი პროტესტანტის ოჯახში დაიბადა. 1893-1898 წლებში, იგი პედაგოგიურ მოღვაწეობას ეგვიპტეში ეწეოდა. 1898-1904 წლებში, პარიზში, ფრანგულენოვან გაზეთში — „Le Temps“ („დრო“) თანამშრომლობდა. იგი მეთაურ წერილებს, ძირითადად, საგარეო პოლიტიკაზე, კერძოდ, ინგლისის და ზოგადად ანგლო-საქსონურ საკითხებთან დაკავშირებით ათავსებდა. ა. შევალე 1905 წელს, საფრანგეთის მთავრობამ პრეტორიაში (სამხრეთ აფრიკა) გენერალურ კონსულად დანიშნა, ხოლო 1910 წელს საფრანგეთის საგარეო საქმეთა სამინისტროში ამერიკის განყოფილების გამგედ მიიწვიეს. 1914 წელს, ა. შევალე ქ. ოსლოში (ნორვეგია), საფრანგეთის სრულუფლებიანი ელჩი, ხოლო 1919-1920 წლებში, აღმოსავლეთ პრუსიაში საფრანგეთის წარმომადგენელი იყო [1, 2].

1921 წელს, ა. შევალე, სამხრეთ კავკასიაში, საფრანგეთის უმაღლესი კომისრის პოსტზე დაინიშნა. აღნიშნულ თანამდებობაზე მუშაობის პერიოდში, იგი თბილისში ცხოვრობდა. სამხრეთ კავკასიაში ა. შევალეს დანიშვნამდე საფრანგეთის უმაღლესი კომისარი დე მარტელი იყო [5, 57]. იგი მკაცრად აკრიტიკებდა საფრანგეთის მოკავშირე ინგლისის ხელისუფლების პოლიტიკას საქართველოში. თავის საიდუმლო მოხსენებაში დე მარტელი წერდა, რომ ინგლისელები ბათუმში ერთპიროვნული მმართველები იყვნენ და თავიანთ სასარგებლოდ სხვა ქვეყნების ინტერესებს უგულვებელყოფდნენ [14, 63]. თავის მხრივ, ა. შევალე მოხსენებით ბარათებში საკუთარ მთავრობას სამხრეთ კავკასიაში ბოლშევიკების და ოსმალების ინტერესებზე მიუთითებდა და საფრანგეთის მთავრობას სთხოვდა, რათა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ხელისუფლებისთვის დახმარება გაენია.

ა. შევალე დადებითად აფასებს საქართველს დემოკრატიული რესპუბლიკის მთავრობის მოღვაწეობას და მის მიერ გატარებულ რეფორმებს. 1921 წლის 16 იანვარს, გაზეთი – „Le Temps“, ბეჭდავს საქართველოში საფრანგეთის უმაღლესი კომისრის – ა. შევალეს ინტერვიუს, სადაც ის, საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ხელისუფლების მიერ გატარებულ რეფორმებთან დაკავშირებით საუბრობს: „საფრანგეთს სურდა ენახა თავისუფალი და აყვავებული საქართველო. იგი ღრმა სიმპატიით აღევენებს თვალ-ყურს იმ გმირულ ბრძოლას, რომელსაც აწარმოებს ქართველი ხალხი გარსემომორტყმულ დაბრკოლებათა და საშიშროებათა წინააღმდეგ. საქართველოში მცხოვრები ფრანგები ღრმად არიან დარწმუნებული იმაში, რომ საქართველო, ამჟამად, არა მარტო ამიერკავკასიაში, არამედ მთელ წინა აზიაში არის ერთადერთი სახელმწიფო, სადაც გამეფებულია წესიერება და თავისუფლება და სადაც არსებობს საშუალება მრენველობის განვითარებისა. საქართველოს მთავრობამ, არა შემთხვევით, შეძლო გაენია წინააღმდეგობა ბოლშევიზმისთვის, რომელმაც დაამხო საქართველოს მოსაზღვრე სახელმწიფოები. საქართველოს მთავრობამ დააკმაყოფილა ხალხის მისწრაფება, გადამწყვიტა აგრარული საკითხი და გააუმჯობესა, რამდენადაც ეს შესაძლებელი იყო მუშათა მდგომარეობა და ამდენად, შექმნა პირობები ბოლშევიკური პროპაგანდის წინააღმდეგ საბრძოლველად. საგარეო პოლიტიკაში საქართველოს მთავრობა მოხერხებულად იცდენდა თავიდან ბოლშევიკების მცდელობას ჩაეთრია იგი მოსაზღვრე სახელმწიფოების შინაურ საქმეებში და ამგვარად, კონფლიქტი შეექმნათ. აქაც ისე, როგორც შინაური აჯანყების მცდელობის დროს, ბოლშევიკები საშინლად დამარცხდნენ. მიუხედავად იმისა, რომ ისინი არავითარ საშუალებას არ ერიდებოდნენ. ეს გარემოება აიხსნება იმით, რომ საქართველო უმთავრესად არის წვრილი მეურნეობის ქვეყანა და ქართველი გლეხი, ისევე როგორც, ყოველი სხვა ქვეყნის გლეხი, ბოლშევიკებს საშინელი ზიზლით უყურებს. რაც შეეხება საქართველოს მუშათა კლასს, მასში მეტად ძლიერია პატრიოტული გრძნობა. ამ ეროვნულმა მთლიანობამ, მთავრობას საშუალება მისცა, ყოველგვარი რყევის გარეშე, ენერგიული ზომები მიეღო იმ პირთა წინააღმდეგ, რომლებიც ცდილობდნენ არსებული წესწყობილების წინააღმდეგ შეთქმულება მოეწყოთ. შინაური არევ-დარევა ძირფესვიანად არის აღმოფხვრილი. მშვიდობიანად განწყობილი და პრაქტიკული ქართველები ღიმილით კითხულობენ სტამბოლის და

ჰელსინგფორსის* გაზეთების სენსაციურ ცნობებს იმის შესახებ, თითქოს თბილისში და ბათუმში საბჭოთა ძალაუფლება გამოცხადდა. ერთადერთი დაბრკოლება, რომელიც ელობებოდა საქართველოს საგარეო პოლიტიკაში, ეს იყო ის, რომ მისი დამოუკიდებლობა არ იყო ცნობილი იურიდიულად. საქართველოს დამოუკიდებლობის იურიდიულად ცნობის შემდეგ, გაუმჯობესდება რესპუბლიკის საგარეო და პოლიტიკური მდგომარეობა და ამასთანავე, განმტკიცდება საქართველოს ეკონომიკური მდგომარეობაც“ [15, 6].

ა. შევალეს მხრიდან, საქართველოში არსებული სიტუაციის გაცნობას ევროპის ხელისუფლებისთვის, დიდი მნიშვნელობა ჰქონდა რუსეთის ბოლშევიკური მთავრობის ცრუ ინფორმაციის გასანეიტრალებლად, რომელიც აქტიურად არწმუნებდა მსოფლიოს ლიდერებს, რომ 1921 წლის თებერვალში, ნითელი არმია საქართველოში თითქოს სიტუაციის დასალაგებლად შემოვიდა, რადგან იქ არეულობას ჰქონდა ადგილი.

1921 წლის 27 იანვარს, ანტანტის უმაღლესმა საბჭომ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის „დე იურე“ დამოუკიდებლობა აღიარა, რაშიც გადამწყვეტი როლი საფრანგეთის მთავრობის მეთაურმა და საგარეო საქმეთა მინისტრმა – არისტიდ ბრიანმა შეასრულა. ეს აღიარება, 1921-1932 წლებში, ქართული ემიგრაციისთვის, ევროპაში პოლიტიკური მოღვაწეობის გასაგრძელებლად, გადამწყვეტი მნიშვნელობის აღმოჩნდა [4, 26].

თავის მხრივ, ა. შევალემ დიდი როლი ითამაშა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის იურიდიული აღიარების საქმეში. 1921 წლის 2 თებერვალს, კავკასიაში საფრანგეთის უმაღლესმა კომისარმა – აბელ შევალემ, საქართველოს დეპუტატთა სააგენტოს, საქართველოს „დე იურე“ ცნობასთან დაკავშირებით განუცხადა: „საქართველოს დიდებული და ბრწყინვალე წარსული აქვს და მე ვუსურვებ რომ მომავალიც ასეთი ბედნიერი ჰქონდეს. მან, ასევე, გამოთქვა გულწრფელი სურვილი, რათა ევროპამ საჭიროების დროს საქართველოს დახმარება აღმოუჩინოს დამოუკიდებლობის დაცვაში და დასძინა, რომ ბედნიერად თვლიდა თავს, რომ მიეცა საშუალება

---

* ჰელსინგფორსი — ფინეთის დედაქალაქ ჰელსინკის შვედური სახელწოდება. ფინურ ენაზე ქალაქს დაარსებიდან (1550 წ.) ოფიციალურად ჰელსინკი ეწოდება. თითქმის ყველა ენაზე, მათ შორის, ქართულადაც, ფინეთის მიერ დამოუკიდებლობის აღდგენამდე, სწორედ, შვედური ფორმა — Helsingfors გამოიყენებოდა. 1917 წლის 6 დეკემბერს კი ქალაქს ოფიციალურად ჰელსინკი ეწოდა.

ხელი შეეწყო, წამყვანი სახელმწიფოების მხრიდან, საქართველოს იურიდიული ცნობის დაჩქარებაში“ [1, 2].

რუსეთ-საქართველოს 1921 წლის თებერვალ-მარტის ომის დროს, საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დავალებით კონსტანტინოპოლში გაგზავნეს გენერალი ქუთათელაძე და ნაპალეონ კახიანი. მათ ჰქონდათ სპეციალური დავალება სამხედრო მასალის შოვნასთან დაკავშირებით. საქართველოში საფრანგეთის წარმომადგენელ აბელ შევალესთან და საფრანგეთის გენერალ პელესთან ერთად მოლაპარაკება უნდა ეწარმოებინათ იარაღის შესყიდვასთან დაკავშირებით. საგარეო საქმეთა მინისტრის მოადგილის – კონსტანტინე საბახტარიშვილის კონსტანტინოპოლში საქართველოს გენერალური კონსულისადმი გაგზავნილ წერილში აღნიშნულია: „...ამ საგნის შესახებ საგარეო საქმეთა მინისტრს ე. გეგეჭკორს აქვს აღძრული საკითხი საფრანგეთის მთავრობის წინაშე. როგორც ბ-ნმა შევალემ გადმოგვცა, საფრანგეთის მთავრობამ პრინციპიალური თანხმობა განაცხადა მოგვეყიდოს იარაღი ე. წ. ვრანგელის თადარიგიდან, ხოლო საჭიროა გენერალმა პელემ მიიღოს სათანადო განკარგულება საფრანგეთის მთავრობისგან. ბატონმა შევალემ გაუგზავნა დეპეშა თავის მთავრობას, რათა უკანასკნელმა დეპეშითვე მისცეს ასეთი განკარგულება. გენერალ პელეს მიერ იარაღის გადმოცემა უნდა მოხდეს რაც შეიძლება დაკლებულ ფასებში და საქონლის შესახებ წინდანიწვე შეთანხმებულ პირობებში... საქმის მსვლელობას შიფრიანი დეპეშით გაცნობებთ...“ [10, 9].

კონსტანტინოპოლში მყოფი საქართველოს კონსული – ი. გოგოლაშვილი, 1921 წლის 28 თებერვალს, ატყობინებს საქართველოს მთავრობას: „დეპეშა №308 მივიღე. სტამბოლში ფრანგებს აქვს, მხოლოდ, 15 ათასი თოფი და ორი ათას სამოცი (2060) პულემიოტი (ტყვიამფრქვევი – ლ. ს.), რომელიც დაუანგებულია და ახლავე ბრძოლისათვის გამოუსადეგარია. არც პატრონები და არც ყუმბარები. მდგომარეობა კრიტიკულია. ჯარს მასალა შემოაკლდა. საჭიროა საჩქარო დახმარება. მანდედან ამ საქმეზე აქ ჩამოვიდა გენერალი ქუთათელაძე. აცნობეთ მდგომარეობა ბერლინს. კონსული გოგოლაშვილი. 28.02.1921“ [10, 11].

საფრანგეთი იყო ერთადერთი ქვეყანა, რომელმაც 1921 წლის რუსეთ-საქართველოს თებერვალ-მარტის ომის დროს საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის მთავრობას სამხედრო დახმარება გაუწია. საფრანგეთის სამხედრო გემები ბომბავდნენ ბოლშევიკების რაზმებს, მას შემდეგ რაც ისინი აფხაზეთში საქართველოს სანაპიროზე შეიჭრნენ [16, 452-453].

1921 წლის 12 იანვარს, თბილისს შავ ზღვაზე ფრანგული სამხედრო ფლოტის სარდალი – ადმირალი დიუმენელი ესტუმრა. დიუმენელი და საფრანგეთის უმაღლესი კომისარი – აბელ შევალე, საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის მთავრობის თავმჯდომარეს – ნოე ჟორდანიას შეხვდნენ. ადმირალმა საქართველოს მთავრობას მადლობა გადაუხადა ბათუმიდან თბილისამდე მგზავრობის პერიოდში დახმარების განევისთვის. შემდეგში დიუმენელმა ქართულ სამხედრო შენაერთებს ბოლშევიკურ რუსეთთან ომის დროს, თავდაცვითი ბრძოლების დროს, აფხაზეთის ფრონტზე დიდი დახმარება გაუწია. ფრანგული საზღვაო ესკადრა, კრეისერ ვალდეკ რუსოს ფლაგმანებით ინტენსიურად ბომბავდა სოფელ პილენკოვოსთან მდგარ ბოლშევიკური რუსეთის 91-ე ბრიგადის შტაბს და 237-ე პოლკს.

რუსეთის ნითელი არმიის მიერ საქართველოს ოკუპაციის შემდეგ, ა. შევალე იძულებული გახდა, საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის მთავრობის წევრებთან ერთად, საზღვარგარეთ წასულიყო. მან საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის მთავრობის თავმჯდომარეს – ნოე ჟორდანიას შესთავაზა, რათა ბოლშევიკური ხელისუფლების წინააღმდეგ ბრძოლა, საფრანგეთიდან გაეგრძელებინა. ამასთან დაკავშირებით ერთ-ერთ საარქივო დოკუმენტში აღნიშნულია: „...დამფუძნებელი კრების დადგენილებით საქართველოს მთავრობა გაიგზავნა ევროპაში მანდატით: მიიღოს ყოველმხრივი ზომა საქართველოს სუვერენობის აღსადგენად. ამ ვოტუმის შემდეგ, მთავრობამ მიიღო მიპატიჟება იტალიის მთავრობისგან, მისი წარმომადგენლის ჩერუტის საშუალებით და საფრანგეთის მთავრობისა, მისი ელჩის — აბელ შევალეს საშუალებით. მთავრობამ აირჩია უკანასკნელი და დაბინავდა პარიზში, სადაც იმყოფება დღევანდლამდე“ [8, 1].

თავის მხრივ, ნ. ჟორდანია წერს: „კონსტანტინოპოლში მინახულა საფრანგეთის ელჩმა შევალიემ, შემდეგ იტალიის – ჩერუტიმ და ორივემ თავიანთი მთავრობის სახელით გადმომცეს მიპატიჟება მათ სამშობლოში. მე ეს მივიღე კარგ ნიშნათ. ვიფიქრე საფრანგეთისა და იტალიის მთავრობები გადადგამენ ოფიციალურ ნაბიჯს მოსკოვის წინაშე ჩვენი საკითხის გამო. ვინაიდან განსაკუთრებულ მნიშვნელობას ვანერდი საფრანგეთის თაოსნობას, ამიტომ შევალიეს მიპატიჟება მივიღეთ, ჩერუტის მადლობა გამოუცხადეთ. აპრილის პირველ რიცხვებში ჩავედით პარიზში (ნ. ჟორდანია პარიზში ე. გეგეჭკორთან და კ. საბახტარაშვილთან ერთად 1921 წლის 2 აპრილს ჩავიდა, 4 აპრილს იქ კ. ჩხეიძე, ხოლო 11 აპრილს ნ. რამიშვილი ჩა-

ვიდა [12, 2], ჩაგვყვა შევალე. სადგურზე მისვლისთანავე გული გამიტყდა, არავინ ოფიციალური წარმომადგენელი მთავრობისა არ შეგვხვდა, შევალეც გაცემული იყო, თუმცა არა უთქვამს რა. ეს მივიღეთ გლახა ნიშნით, არა ოფიციალურ მიღებით, მაშასადამე, კერძო პირად...საფრანგეთის ოფიციალური წრეები ინტერესს არ იჩენდნენ“ [9, 11].

მართალია, ნ. ჟორდანიას პარიზში როგორც კერძო პირი ისე მიიღეს, თუმცა იმდროისთვის ყველაზე მეტ თანაგრძნობას საქართველოსადმი საფრანგეთის ხელისუფლება იჩენდა. პარიზში, ემიგრაციაში მყოფი საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის საელჩოს მდივანი – სოსიპატრე ასათიანი აღნიშნავს: „საფრანგეთში არც ერთი ერის ლტოლვილები არ სარგებლობდნენ ისეთი პატივითა და ყურადღებით, როგორც ქართველები: ეს ალბათ იმით აიხსნება, რომ დღეს აქ მეტი მფარველი და დამცველი არა გვყავს“ [10, 44]. საფრანგეთის ხელისუფლების მხარდაჭერით, საქართველოს საელჩო პარიზში, აკაკი ჩხენკელის ხელმძღვანელობით, ოფიციალურად, 1933 წლის ივლისამდე არსებობდა.

კავკასიაში საფრანგეთის ყოფილი წარმომადგენელი პოლკოვნიკი აბელ შევალე ანტისაბჭოთა ქართულ ემიგრაციასთან აქტიურად თანამშრომლობდა [6, 31-43]. მან დიდი როლი ითამაშა ქართული ეროვნული განძის საქართველოდან გატანის და დაბინავების საქმეში. მისი უშუალო ბრძანებით, ქართული ეროვნული განძით დატვირთული ყუთები, 1921 წლის 5 მარტს, ფრანგულ სამხედრო კრეისერ „ერნესტ რენანზე“ აიტანეს და დააბინავეს [2, 46].

საქართველოს დემოკრატიული მთავრობის წევრებთან ერთად, აბელ შევალე უცხოეთიდან, საქართველოს დეოკუპაციისთვის აქტიურად იბრძოდა. საფრანგეთ-საქართველოს ურთიერთობის მრავალსაუკუნოვანი ისტორიის ფურცლებს ავსებს, პარიზში, ფრანგების მიერ აბელ შევალეს თავმჯდომარეობით შექმნილი „საქართველოს მეგობართა საზოგადოება“ [11, 85]. ორგანიზაციას საფუძველი 1929 წლის 25 თებერვალს ჩაეყარა. შეკრების დღეს, საზოგადოების წევრთა რიცხვი 140-ს აღწევდა. მომავალში კი მათი რაოდენობა კვლავ გაიზარდა. საზოგადოების წევრთა უმრავლესობას ფრანგები შეადგენდნენ, თუმცა მასში, ასევე, ინგლისელების და ამერიკელების მცირე ჯგუფიც იყო გაერთიანებული. საზოგადოება ფრანგული იყო და მასში ქართველები არ შედიოდნენ. საზოგადოებამ მიზანად ქართული საქმის სამსახური და ფრანგებსა და ქართველებს შორის კულტურული და ეკონომიკური კავშირის განმტკიცება დაისახა. საზოგადოების თავმჯდომარე ა. შევალე, ხოლო გენერალური მდივანი

— თელიკო კოკე-ნიკოლაძისა იყო. საზოგადოება პოლიტიკური ორგანიზაცია არ იყო. მის მიზანს ორი ერის დაახლოება, ასევე, ქართველი ემიგრანტების მორალური და ნივთიერი დახმარება წარმოადგენდა, რომელიც საკუთარი ქვეყნის დამოუკიდებლობის აღდგენისთვის აქტიურად იბრძოდა. საზოგადოების საპატიო თავმჯდომარეებად აირჩიეს გ. რისლერი-სოციალური მუზეუმების თავმჯდომარე, რომლის დარბაზშიც საზოგადოების კრება შედგა, ასევე, ჟან მარტენი — ყენევაში საქართველოს დამხმარე საერთაშორისო კომიტეტის თავმჯდომარე და მარკიზი დე ბაი, რომელიც ცნობილია საქართველოს სიძველეთა შესახებ თავისი აღწერებით [13, 5].

1928 წლის 19 თებერვალს, ევროპის ქვეყნებში საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ელჩის — აკაკი ჩხენკელის თავმჯდომარეობით, პარიზში, პირველი ქართული უნივერსიტეტის 10 წლის-თავი აღნიშნეს. საზეიმო საღამოზე სიტყვით ა. შევალე გამოვიდა. მან შეკრებილ საზოგადოებას ქართველი ხალხის თავისუფლებისთვის გმირული ბრძოლა მოაგონა და აღნიშნა ის ფაქტი, რომ „ამ ბრძოლის დროს ქართველებს ცოდნისა და კულტურული წინსვლის ინტერესი არ დაუკარგავს და დააარსა უნივერსიტეტი, რომელიც მოკლე დროში ისე მოაწყო, რომ რუსეთის ბევრ უნივერსიტეტს არ ჩამოუვარდებოდა. მან აღნიშნა, რომ სამწუხაროდ, რუსეთის მხრიდან ვერაგულმა თავდასხმამ სახელოვანი განათლების კერა კვლავ ჩააქრო“ [3, 76]. ა. შევალეს სიტყვამ დიდი მონონება დაიმსახურა, რისთვისაც დამსწრე საზოგადოებამ იგი ტაშით დააჯილდოვა.

ა. შევალეს განზრახული ჰქონდა საქართველოზე, სადაც მან თავისი დიპლომატიური კარიერა დაასრულა, წიგნი დაენერა, თუმცა ეს ვერ მოახერხა. მას ვერც მეორე სურვილი აუხდა — მეუღლესთან ერთად თავისუფალ საქართველოში ჩამოსულიყო.

ა. შევალე 1934 წელს გარდაიცვალა. იგი 2 იანვარს სოფელ შანსეში (ქ. ტურიდან 17 კილომეტრი) დაკრძალეს. სამგლოვიარო ცერემონიაში მონაწილეობდნენ ევროპის ქვეყნებში საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ელჩი — ა. ჩხენკელი და საელჩოს ოფისის მდივანი — ი. გოგოლაშვილი, რომლებიც იქ პარიზიდან ჩავიდნენ. ქართველი ერის სახელით, მათ პატივი მიაგეს საქართველოს უფლებებისთვის მებრძოლ ერთგულ მეგობარს. ემიგრაციული გაზეთი — „დამოუკიდებელი საქართველო“ ასე გამოეხმაურა ა. შევალეს გარდაცვალებას: „ქართველი ერი იგრძნობს, თუ ვინ დაკარგა მან აბელ შევალიეში, როცა გადაიშლება მის წინ მთელის სიგრძე-სიგანით განსვენებულის მოღვაწეობა თბილისში და განსაკუთრებით, საქართველოს უბედურების შემდეგ. სწორედ, ის გამოუძღვა

გახიზნულ ეროვნულ მთავრობას საფრანგეთში, რომელიც მრავალ სხვა ქართველთა მეორე სამშობლოდ იქცა. ის დაუზარებლად მუშაობდა სიტყვით და კალმით საქართველოს აღდგენისათვის და ღრმად სწამდა მისი მომავალი. მან დააარსა, სხვათა შორის, საქართველოს მეგობართა საზოგადოება პარიზში. მალაღბუნებოვანი და სპეციაკი ა. შევალე ვერ ურიგდებოდა – „ამ ქვეყნის მშვენიერი წალკოტის“, როგორც ის საქართველოს ეძახდა, ბარბაროსების მიერ დაქცევას, ის იტანჯებოდა ქართველი ერის ტანჯვით, ჭირსა და ლხინში მასთან ერთად იყო სულიერად. მას განზრახული ჰქონდა ერთი ორიგინალური შრომის დაწერა საქართველოზე და ამისთვის მასალას აგროვებდა, მაგრამ მარტო მისი დაკვირვებანი ადგილობრივ ბუნებაზე და ხალხზე, მათ გარეგნობაზე და ხასიათზე, ათასნაირ ნიუანსებზე, რომელნიც გაკვირვებას გვრიდნენ მსმენელთ, სრულიად საკმარისი იყო ამ შრომისათვის, თუ არა ავტორის თავმდაბლობა და პასუხისმგებლობის გრძნობა“ [1, 3].

ა. შევალეს მხარდაჭრას დიდი მნიშვნელობა ჰქონდა ქართველი პოლიტიკოსებისთვის, რომლებიც რუსეთის ბოლშევიკური წითელი არმიის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ანექსიოკუპაციის შემდეგ, აქტიურად აგრძელებდნენ ბრძოლას საქართველოს დამოუკიდებლობის აღსადგენად.

დამონშებული წყაროები და ლიტერატურა:

1. „აბელ შევალე“, გაზეთი „დამოუკიდებელი საქართველო“ №97, პარიზი, 1934.
2. გივი ჟორდანიას, დაბრუნებული საუნჯე: ქართული სამუზეუმო და სამონასტრო განძეულობა“, გამომცემლობა „მეცნიერება“, თბილისი, 1983.
3. გურამ შარაძე, ქართული ემიგრანტული ჟურნალისტიკის ისტორია, ტ. II, გამომცემლობა „მეცნიერება“, თბილისი, 2001.
4. Georges Mamoulia, „Les combats indépendantistes des Caucasiens entre URSS et puissances occidentales, Le cas de la Géorgie, 1921-1945“, éd. „L’Harmattan“, Paris, 2009.
5. დოკუმენტები 1919-1920 წლებში საქართველოში მიმდინარე საგარეო-პოლიტიკური მოვლენების შესახებ, საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფონდი 1864, აღწერა 2, საქმე 239.
6. ლელა სარალიძე, მუსტაფა ჩოკაი და ქართული პოლიტიკური

- ემიგრაცია, ჟურნალი „ქართული ემიგრაცია“, 4 (7), გრიგოლ რობაქიძის სახელობის უნივერსიტეტის ქართული ემიგრაციის ისტორიისა და გეოგრაფიის სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტი, გიორგი მაჩაბლის ფონდი, თბილისი, 2016.
7. Matti Klinge, Laura Kolbe, Helsinki, fille de la Baltique – Une brève biographie, Éditions Otava, 1999.
  8. ნოე ჟორდანიას ნერილი „საქართველოს ნაციონალური მთავრობა“ და სიტყვა პარიზში საქართველოს მთავრობის ლეგალურობის გაუქმების შესახებ, საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფონდი 2113, აღწერა 1, საქმე 23.
  9. ნოე ჟორდანიას, „რჩეული ნაწერები“, თბილისი, 1990.
  10. საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფონდი 1864, აღწერა 2, საქმე 483.
  11. რუსუდან დაუშვილი, „ქართული ემიგრაცია 1921-1939 წლებში“, გამომც. „რაეო“, თბილისი, 2007.
  12. საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფონდი 1864, აღწერა 2, საქმე 610.
  13. „საქართველოს მეგობართა საზოგადოება“, გაზეთი „დამოუკიდებელი საქართველო“, №39, პარიზი, 1929.
  14. Serge Afanasyan, L' Armenie, L' Azerbaidjan et la Géorgie de l' independance à l' instauracion du pouvoire Soviétique 1917-1923“, éd., l' Harmattan, Paris, 1981.
  15. „France et Géorgie“ (De notre correspondant particulier), Tiflis, Janvier, M. A. Chevalet, „Le Temps“, Paris, 16 Janvier, 1921.
  16. W. Zürrer, Kaukasien 1918-1921. Der Kampf der Großmächte um die Landbrücke zwischen Schwarzem und Kaspischem Meer, Droste Verlag, Düsseldorf, 1978.

Lela Saralidze

Doctor of History, Ivane Javakishvili Tbilisi State University, Ivane Javakishvili Institute of History and Ethnology, Senior scientist of the Department of Modern and Contemporary History

Abel Shevalet – Ambassador of France in the Democratic Republic of Georgia

Summary

On the basis of the archive and emigration press materials, the activity of Abel Shevalet (1868-1934) – the French Government official representative in the Georgian Democratic Republic, as well as during the period in emigration of the Government of Georgia, discussed in this work. On January 27, 1921, the Supreme Council of Antast's recognized „de jure“ the independence of the Democratic Republic of Georgia, in which the key role of the chef of French government and the Foreign Minister – Aristide Briand is important. This recognition from France Government, was decisive importance for Georgian political emigration in 1921-1932. France was the only country, that served military assistance to the Government of the Democratic Republic of Georgia during the Russian-Georgian war in February-March, 1921. French naval vessels bombed Bolshevik units, after invasion into the Georgian coast of Abkhazia. The ambassador – Abel Shevalet defended the interests of the French government in Georgia.

Famous French diplomat and writer Abel Shevalet was born in the French Protestant family, in July 4, 1868. In 1893-1898, he was a teacher in Egypt. In 1898-1904, he continued his work in Paris, where he worked for the French-language newspaper – „Le Temps“. He placed headlines, mostly on foreign policy. Special attention was paid to his articles on English and Anglo-Saxon politics, in general.

It is especially interesting Abel Shevalet's evaluation about his work with the Government of the Democratic Republic of Georgia. On January 16, 1921, was given his interview in the newspaper „Le Temps“. He draws attention to the order in Georgia, saying: „Georgia is the only state in the previous Asia where decency and freedom exist and where there is a possibility for the development of industry“. The French Ambassador's assessment about Georgia's Democratic Government activity has great

importance, before the Russian aggression in Georgia. The Russian Bolshevik government was actively trying to persuade the world leaders about their illegal aggression in Georgia.

After the occupation of Georgia, Abel Shevalet has traveled to France with the Government of Georgia. He continued to fight for restore Georgia's independence from abroad, along with the Government of the Democratic Republic of Georgia. A. Shevalet died in 1934.